

Spis treści

Wprowadzenie.....	11
CZĘŚĆ I. Pojęcie dysleksji.....	19
ROZDZIAŁ 1. Dysleksja na tle trudności w uczeniu się	21
1.1. Pojęcie specyficznych trudności w uczeniu się	21
1.1.1. Kryterium rozbieżności.....	25
1.1.2. Kryterium heterogeniczności.....	26
1.1.3. Kryterium wyłączenia.....	26
1.2. Typy specyficznych trudności w uczeniu się	27
Blok rozszerzający 1.1. Typy SLD według Rourke.....	29
1.3. Dysleksja jako specyficzne trudności w uczeniu się.....	31
Blok rozszerzający 1.2. Badania populacji z wyspy Wight . . .	32
1.4. Dysleksja a dyskalkulia	36
1.5. Dysleksja a nadpobudliwość (ADHD).....	40
1.6. Podsumowanie	44
ROZDZIAŁ 2. Definicje dysleksji	46
2.1. Wprowadzenie	46
2.2. Definicje historyczne i/lub przełomowe.....	48
2.3. Definicje dysleksji stosowane w Polsce.....	52
2.4. Definicje współczesne-analiza porównawcza	54
Blok rozszerzający 2.1. Definicje dysleksji z ostatnich 10 lat. . .	59
2.5. Definicja kryterialna czy opis kliniczny?	64
Blok rozszerzający 2.2. Opis dysleksji rozwojowej w ujęciu Marci na Szczerbińskiego	65
2.6. Obraz kliniczny dysleksji - objawy	67
CZĘŚĆ II. Mechanizmy i obraz kliniczny dysleksji.....	69
ROZDZIAŁ 3. Przyczyny dysleksji	71
3.1. Pierwotne i wtórne przyczyny dysleksji rozwojowej.....	71
3.2. Najważniejsze teorie etiologiczne	72
3.2.1. Poglądy historyczne	72

3.2.2.	Teoria genetyczna	74
	Blok rozszerzający 3.1.Colorado Family ReadingStudy.....	79
3.2.3.	Teorie neuroanatomiczne i neurofunkcjonalne.....	79
3.2.3.1.	Badania anatomiczne szkoły bostońskiej i ich kontynuacja	80
3.2.3.2.	Badania neurofunkcjonalne w dysleksji	84
3.2.4.	Koncepcja deficytu wielkokomórkowego.....	89
3.2.4.1.	System wielkokomórkowy a czytanie i pisanie.....	91
3.2.4.2.	System wielkokomórkowy	93
3.2.4.5.	Podsumowanie	93
3.2.5.	Teoria deficytu mózdkowego.....	95
3.2.6.	Teoria hormonalna.....	97
3.2.7.	Podsumowanie.....	99
3.3.	Najważniejsze patomechanizmy dysleksji.....	100
3.3.1.	Dysleksja jako skutek deficytów percepcyjno - motorycznych (teoria Spionek)	100
3.3.2.	Dysleksja jako skutek deficytów integracji percepcyjno-motorycznej (koncepcja Bogdanowicz).....	104
3.3.3.	Teoria deficytu werbalnego	106
3.3.4.	Teoria deficytu fonologicznego.....	109
3.3.4.1.	Badania przekrojowe a deficyt fonologiczny w dysleksji	111
3.3.4.2.	Rozwojowe badania longitudinalne a deficyt fonologiczny wdysleksji	112
3.3.4.3.	Badania eksperymentalne skuteczności metod terapeutycznych a deficyt fonologiczny w dysleksji	112
3.3.4.4.	Koncepcja deficytu reprezentacji fonologicznych Snowling	113
3.3.4.5.	Podsumowanie	117
3.3.5.	Teoria podwójnego deficytu	121
3.3.6.	Teoria deficytu przetwarzania czasowego.....	126
3.4.	Podsumowanie	129
ROZDZIAŁ 4. Oblicza dysleksji rozwojowej.....		130
4.1.	Różnice indywidualne w obrazie dysleksji.....	131
4.2.	Najważniejsze typologie dysleksji	132
4.2.1.	Dysleksja słuchowa i wzrokowa-klasyczna typologia Johnsona iMyklebusta	133
4.2.2.	Dysleksja dysfonetyczna i dysejedetyczna Boder.....	135
4.2.3.	Dysleksja typu P i typu L Bakkera.....	136
4.2.4.	Kliniczna typologia dysleksji Mattisa i współpracowników. . .	136
4.2.5.	Dysleksja fonologiczna i powierzchniowa Castlesa i Colthearta oraz jej współczesne ujęcie	137
4.3.	Dysleksja a płeć	142
4.3.1.	Częstość występowania dysleksji a płeć.....	143
4.3.2.	Podłoże neurobiologiczne różnic między płciami	144

4.3.3. Mechanizmy poznawcze i objawy dysleksji a płeć - badania własne	145
4.3.4. Płeć a radzenie sobie ze stresem dysleksji	150
4.3.5. Podsumowanie	150
4.4. Dysleksja a specyfika języka i systemu ortograficznego	151
4.5. Dysleksja a zdolności specjalne	153
Blok rozszerzający 4.1. Dysleksja a geniusz	153
4.6. Podsumowanie	158
CZĘŚĆ III. Dysleksja w kontekście społecznym	159
ROZDZIAŁ 5. Związek dysleksji z funkcjonowaniem społeczno-emocjonalnym	161
5.1. Wprowadzenie	161
5.2. Dysleksja jako stres	163
5.2.1. Radzenie sobie ze stresem przez koncentrację na zadaniu. . . .	164
5.2.2. Radzenie sobie ze stresem przez koncentrację na emocjach . . .	165
5.2.3. Radzenie sobie ze stresem skoncentrowane na unikaniu	165
5.3. Rozwój osobowości a dysleksja	167
5.3.1. Samoocena i obraz siebie	167
5.3.2. Cechy osobowości osób z dysleksją	169
5.3.3. Poczucie kontroli	170
5.4. Dysleksja a kompetencje społeczne i przystosowanie	172
5.5. Dysleksja a zaburzenia rozwoju emocjonalnego	175
5.6. Podsumowanie	177
Blok Rozszerzający 5.1. Przykłady wadliwych postaw na podstawie wypowiedzi młodzieży na forach internetowych	180
ROZDZIAŁ 6. Dysleksja w percepcji społecznej	181
6.1. Wiedza o dysleksji w różnych środowiskach	181
6.2. Postawy wobec dysleksji	191
Blok Rozszerzający 6.1. Skala postaw wobec dysleksji G. Krasowicz-Kupis	192
6.3. Podsumowanie	201
ROZDZIAŁ 7. Nowe technologie informatyczne i komunikacyjne (ICT) a dysleksja	203
7.1. Dysleksja w Internecie	203
7.1.1. Dysleksja a użytkownicy Internetu	204
7.1.2. Zawartość stron internetowych poświęconych dysleksji	205
7.1.3. Wymiana informacji w Internecie	207
7.1.4. Strony internetowe Polskiego Towarzystwa Dysleksji	208
7.1.5. Podsumowanie	209
7.2. Nowe technologie informatyczne i komunikacyjne (ICT) a dysleksja . . .	209

7.2.1.	ICT a dysleksja w praktyce	210
7.2.2.	Najważniejsze psychologiczne konsekwencje wykorzystania ICT przez osoby z dysleksją	211
7.2.3.	ICT a czytanie i pisanie	212
7.2.4.	ICT a uczenie się	214
7.2.5.	ICT a terapia dysleksji	215
7.2.6.	Programy edukacyjne w polskiej praktyce terapeutycznej	216
7.2.7.	Najważniejsze zasady doboru i wykorzystania ICT w dysleksji rozwojowej	217
	Podsumowanie	218
CZĘŚĆ IV. Problemy metodologiczne badań nad dysleksją.....		219
ROZDZIAŁ 8. Metodologia badań naukowych nad zjawiskiem dysleksji . . .		221
8.1.	Wprowadzenie	221
8.2.	Interdyscyplinarny charakter badań nad dysleksją.....	222
8.2.1.	Badania z zakresu genetyki i neuronauk	222
8.2.1.1.	Techniki neuroobrazowania	224
8.2.2.	Badania z zakresu psycholingwistyki -język i kompetencje komunikacyjne	225
8.2.3.	Badania z zakresu psychologii rozwoju.....	226
8.2.4.	Badania z zakresu psychologii klinicznej.....	227
8.2.5.	Badania z zakresu psychologii poznawczej.....	227
8.2.6.	Badania z zakresu psychologii osobowości i psychologii społecznej	228
8.2.7.	Podsumowanie	228
8.3.	Stosowane procedury badawcze	228
8.3.1.	Studia przypadków	230
	Blok rozszerzający 8.1. Przykładowe analizy indywidualnych przypadków w opisie podtypów dysleksji.....	232
8.3.2.	Badania porównawcze międzygrupowe	233
8.3.3.	Badania podłużne.....	237
	Blok rozszerzający 8.2. Przykład organizacji badań podłużnych nad uwarunkowaniami osiągnięć w czytaniu	238
8.4.	Kontrowersje związane z badaniami nad dysleksją	238
8.4.1.	Psychometryczny czy kliniczny charakter diagnozy	238
8.4.2.	Problemy z trafnością doboru grup porównawczych.....	239
8.4.3.	Rzetelność i trafność diagnozy	242
	Blok rozszerzający 8.3. Analiza krytyczna metodologicznego aspektu badań Sponek (1970).....	243
8.4.4.	Częstość występowania dysleksji.....	244
8.4.4.1.	Umiejętności czytania w grupie II-klasistów - rozważania nad częstością występowania dysleksji w Polsce (badania własne).....	246

8.5. Podsumowanie	248
Blok rozszerzający 8.4. Problemy z weryfikacją badań naukowych na przykładzie teorii deficytu wielkokomórkowego.....	250
ROZDZIAŁ 9. Metodologia indywidualnej diagnozy dysleksji.....	251
9.1. Główne problemy związane z diagnozą dysleksji rozwojowej	251
9.1.1. Przedmiot diagnozy-definicje dysleksji	251
9.1.2. Wybór kryteriów diagnostycznych	254
9.1.2.1. Kryterium kliniczne-ocena czytania i pisanie	254
9.1.2.2. Kryterium psychometryczne	255
9.1.3. Znaczenie badania inteligencji.....	257
9.1.3.1. Diagnostyczność skal Wechslera w diagnozie dysleksji rozwijowej-badania własne	259
9.2. Podstawowe elementy i cele postępowania diagnostycznego	262
Blok rozszerzający 9.1. Elementy diagnozy dysleksji rozwojowej	263
9.3. Głównie kierunki zaleceń postdiagnostycznych	265
CZĘŚĆ V. Dysleksja rozwojowa jako zaburzenie komunikacji	267
ROZDZIAŁ 10. Językowo-poznawcze korelaty dysleksji.....	269
10.1. O języku i mowie w definicjach.....	269
10.2. Pojęcie deficytu przetwarzania fonologicznego i jego zakres.....	271
10.2.1. Percepcja mowy.....	274
10.2.2. Problemy leksykalne osób z dysleksją.....	275
10.2.3. Pamięć werbalna u osób z dysleksją.....	275
10.2.4. Trudności w nazywaniu.....	278
10.2.5. Powtarzanie słów.....	281
10.3. Pojęcie świadomości językowej i jego zakres.....	282
10.3.1. Przejawy rozwoju metajęzykowego.....	283
10.4. Świadomość językowa a czytanie, pisanie i dysleksją	285
10.5. Podsumowanie	287
ROZDZIAŁ 11. Dysleksja a komunikacja językowa	289
11.1. Komunikacja za pomocą mowy i za pomocą pisma	289
11.2. Komunikacja za pomocą pisma.....	290
11.3. Ryzyko dysleksji a rozwój mowy	291
Blok rozszerzający 11.1. Najważniejsze symptomy ryzyka dysleksji w rozwoju mowy	293
11.4. Gotowość do czytania i pisanie.....	294
11.5. Model prognostyczny dla czytania i świadomości fonologicznej u dzie ci polskich-badania własne	297
11.6. Objawy dysleksji jako zaburzenia komunikacji językowej	299
Blok rozszerzający 11.2. Przejawy deficytów językowych w dys leksji	301

11.7. Właściwości komunikowania się osób z dysleksją	302
Blok rozszerzający 11.3. Teksty pisane przez uczniów szkoły średniej z dysleksją rozwojową	303
11.7.1. Składnia osób z dysleksją	307
Blok rozszerzający 11.4. Bajki opowiadane przez dzieci dyslektyczne	308
11.7.2. Struktura semantyczna opowiadań w dysleksji	309
11.8. Podsumowanie	314
Zakończenie-dysleksją jako zaburzenie komunikacji językowej	315
Bibliografia	318
Wykaz skrótów	346
Indeks rzeczowy	349